

в Україні. — 2013. — № 7. — С.15-22. Fylyuk V. V. Kontrol za kontsentratsiyeu rynkiv v Ukraini: problem ta perspektyvy / V. V. Fylyuk // Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini. — 2013. — № 7. — S. 15—22.

BORSUK N.PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF ECONOMIC CONCENTRATIONS FOR UNDERTAKINGS IN UKRAINE

Стаття надійшла до редакції 19.11.15.

УДК 728:341:340.134 (477)

Виноградова Ганна Валеріївна,
канд. юрид. наук,
доцент кафедри цивільного та трудового права
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»¹

ПОНЯТТЯ «НАЛЕЖНЕ ЖИТЛО» В МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ДЖЕРЕЛАХ І ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Досліджено правові засади регламентації поняття і змісту категорій «належне житло», «право на належне житло», «достатнє житло» з точки зору міжнародного права. Проведено порівняльно-правовий аналіз змісту понять «належне житло», «достатнє житло», «житло, придатне для проживання». Внесено пропозиції щодо вдосконалення чинного житлового законодавства України в частині регламентації права громадян на належне житло.

Ключові слова: належне житло, право на житло, житлові умови, ООН-Хабітат, придатне для проживання житло, непридатне для проживання житло.

The legal bases of regulation of the concept and content categories of «adequate shelter» and «the right on an proper accomodation» in terms of international law. A comparative legal analysis of the content of the terms of «proper accomodation», «sufficient accomodation», «suitable for a residence accomodation». Proposals for improving the current accomodation legislation of Ukraine regarding regulation of citizens' rights on an proper accomodation.

Key words: adequate shelter, a right on an accomodation, dwelling conditions, UN-HABITAT, suitable for a residence accomodation, unoccupied accomodation

¹Vinogradova Hanna Valeriivna, candidate of Law, Associate Professor of the Civil and Labour Law in Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman.

Постановка проблеми. З моменту прийняття Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року Загальної декларації прав людини право на житло визнано в якості важливого компонента права на достатній рівень життя. Згідно ст. 25 Загальної декларації прав людини [6], кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, житло, медичний догляд і необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї.

Згідно пункту 8 Стамбульської декларації щодо населених пунктів, яка була ухвалена II Конференцією ООН з населених пунктів у Стамбулі 3—14 червня 1996 року, у Програмі ООН по населеним пунктам була заявлена підтримка всебічному та прогресивному здійсненню права населення на належне житло [12]. Задача II Конференції ООН по населеним пунктам (Хабітат II) полягала в розгляді такої теми глобального значення, як «Належне житло для всіх». При цьому, в Порядку денному Хабітат, що його було затверджено II Конференцією ООН-Хабітат, підкреслено, що значна частина населення планети позбавлена належних житлових і санітарно-гігієнічних умов, особливо в країнах, що розвиваються [11]. Також визнано, що доступ до безпечного та здорового житла та до основних послуг має важливе значення для фізичного, психологічного, соціального та економічного благополуччя людини і що його забезпечення має стати основною частиною невідкладних дій в інтересах більше ніж одного млрд осіб, позбавлених належних житлових умов [11]. Основна мета — забезпечення належного житла для всіх шляхом використання стимулюючого підходу до розвитку та благоустрою житла, відповідного екологічним вимогам [11]. Згідно пункту 53 Порядку денного Хабітат, на сьогодні не менше 1 млрд чоловік не мають належного житла [11]. У той же час, на сьогодні, згідно розділу XII Рамкового документу з Глобальної стратегії в галузі житла, затвердженого 15—19 квітня 2013 року в Найробі [13], під поняттям «житло» розуміється діяльність, сам процес проживання, а також об'єкти житла та житлове середовище. Хабітат-III (Конференція Організації Об'єднаних Націй по житлу та сталому міському розвитку) відбудеться в Кіто, Еквадор, з 17 по 20 жовтня 2016 року. При цьому, у резолюції 66/207 Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй ухвалила скликати третю Конференцію Хабітат з метою підтвердження глобальної прихильності сталої урбанізації, щоб зосередитися на реалізації нового плану з

розвитку міст, спираючись на Порядок денний Хабітат у Стамбулі в 1996 році [21].

У Рамковому документі з Глобальної стратегії в галузі житла зазначено, що житло — це фізична та соціальна структура, що функціонує у різних просторових масштабах (будинки, житлові райони, міста та інші населені пункти, регіони та держави) [13]. Основними характеристиками житла як місця проживання є його розміщення (що визначається доступом до засобів отримання доходів), форми володіння житлом, вартість і фізична структура. Таким чином, у саме поняття «житло» на сучасному етапі міжнародною спільнотою вкладається ширший зміст. Такий комплексний підхід до розуміння правової категорії «житло» є важливим також і для нашої держави, особливо в рамках підготовчої роботи щодо кодифікації житлового законодавства.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблемами міжнародного визнання права на житло, а також питаннями реалізації громадянами права на житло в рамках національного законодавства України опікуються вчені-правознавці у сфері науки житлового права та міжнародного публічного права. Так, зокрема, питання реалізації громадянами України права на житло розглядав у своїй дисертаційній роботі М.К. Галянтич [15], деякі питання реалізації права на достатнє житло в межах міжнародних норм у галузі прав людини розглядалися іншими авторами [17]. Характеристика житла за законодавством України та у практиці Європейського суду з прав людини також проводилася вітчизняними вченими [16]. У свою чергу, у вітчизняній науці фахівцями приділено належну увагу характеристиці та класифікації житла, непридатного для проживання, що є також важливим для забезпечення гарантій прав громадян на житло, придатне для проживання [14]. Поряд із цим, вбачається за доцільне проведення аналізу існуючого понятійного апарату у сфері забезпечення прав на житло та його певної уніфікації.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є комплексний аналіз змісту поняття «належне житло» з точки зору міжнародно-правових джерел і визначення шляхів удосконалення житлового законодавства України, спираючись на діючі міжнародні норми. Основними завданнями є: дослідження змісту нормативних документів ООН-Хабітат у частині тлумачення поняття «належне житло»; аналіз співвідношення понять «належне житло», «достатнє житло», «придатне для проживання житло»; окреслення шляхів удосконалення законодавства України щодо ви-

значення критеріїв поняття «належне житло»; визначення правових наслідків закріплення поняття «належне житло» в національному законодавстві України,

Викладення основного матеріалу. Перш за все вбачається доцільним визначитись із правовою термінологією, яка активно використовується при визначенні меж реалізації фізичними особами права на житло як у міжнародно-правових, так і в національних джерелах. Зосередимось на таких поняттях, як: «належне житло», «достатнє житло» та «придатне для проживання житло». Звернемося до поняття «належне житло» в контексті міжнародного права. Визначальне місце в системі гарантування житлових прав на міжнародному рівні та, відповідно, тлумаченню основних правових понять, належить правовим механізмам, що запроваджуються Програмою ООН з населених пунктів та її діяльності. У 1976 році у м. Ванкувері пройшла I Конференція ООН з населених пунктів. Тоді ж була прийнята і Ванкуверська декларація про населені пункти. Програма Організації Об'єднаних Націй з населених пунктів (ООН-Хабітат) була заснована у 1978 році. Продовжилася діяльність ООН-Хабітат проголошенням Міжнародного року забезпечення житлом безпритульного населення у 1987 році та схваленням Генеральною Асамблеєю ООН у 1988 році Глобальної стратегії в галузі житла до 2000 року [17]. ООН-Хабітат сприяє стійкому розвитку населених пунктів через роз'яснювальну роботу, вироблення політики, нарощування потенціалу, накоплення знань та укріплення партнерських зв'язків між урядами та громадянським суспільством. У свою чергу, глобальна кампанія по забезпеченню гарантій володіння житлом призначена для сприяння урядам у виконанні зобов'язань по забезпеченню «належного житла для всіх» — одного з основних пунктів Порядку денного ООН-Хабітат. Вона визначає забезпечення правових гарантій проживання як найважливіший фактор стійкої стратегії у галузі житла та необхідний елемент сприяння здійсненню права на житло.

Слід підкреслити, що в міжнародно-правових джерелах ООН-Хабітат поняття «достатнє житло», «належне житло», «придатне для проживання житло» переважно визначаються єдиним терміном «adequate shelter» [11]. Саме така термінологія зустрічається, зокрема, в Порядку денному Хабітат-II, де викладається поняття «належне житло для всіх». Крім того, значна увага приділена тлумаченню поняття «житло», «належне житло» та «притулок» саме з точки зору придатності для проживання в Рамковому документі з Глобальної

стратегії в галузі житла [13]. Проте, у вітчизняній науці житлового права зустрічаються різні терміни: належне житло, достатнє житло, придатне для проживання житло, що на нашу думку, потребує уточнення цих схожих за змістом понять [17]. Одне з тлумачень слова «належний» — як потрібний, необхідний; відповідний [19, с. 117]. З іншого боку, «достатній» — який задовольняє що-небудь або відповідає яким-небудь потребам [18, с. 387].

Щодо поняття «належне житло» в міжнародно-правових джерелах, слід зауважити таке. Належне житло передбачає не лише наявність даху над головою, про що окремо зазначено в пункті 60 Порядку денного Хабітат [11]. Це також житлові умови, які забезпечують невтручання в приватне життя; належну житлову площу; фізичну доступність; належну безпеку; гарантії збереження житла; стабільність і надійність відповідних структур; належне освітлення, опалення та вентиляцію; належну базову інфраструктуру, як-от: водопостачання, санітарія та видалення відходів; відповідну якість навколишнього середовища та фактори, що впливають на здоров'я, а також належне та доступне розміщення житла по відношенню до місця роботи та сфери обслуговування, і все це за прийнятними цінами [11].

У розділі III (8) і розділі II (A.3) Ванкуверської декларації щодо населених пунктів 1976 року [9] зазначено, що належне житло й обслуговування є основними правами людини, що вимагає від урядів забезпечення їхнього здійснення для всіх народів, починаючи з безпосередньої допомоги найнужденнішим шляхом здійснення цілеспрямованих програм самопомоги і громадських дій.

У свою чергу, в Глобальній стратегії у сфері житла до 2000 року також було підкреслено, що належне житло означає окреме житло, належну площу проживання, належну безпеку, належне освітлення й вентиляцію, належну основну інфраструктуру та належне місцезорозташування з точки зору роботи й основних послуг, до того ж все це — за розумними цінами [10].

При цьому, стаття 11 Міжнародного пакту ООН про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року є найбільш узагальнюючою і найважливішою з усіх положень, що стосуються закріплення права на достатнє житло. Відповідно до статті 11 Пакту держави, які беруть у ньому участь, визнають право кожного на достатній життєвий рівень для нього і його сім'ї (що включає достатнє харчування, одяг, житло), і на неухильне поліпшення умов життя [8]. Таким чином, право на достатнє

житло закріплено в ряді міжнародно-правових джерел, а саме: Загальній декларації прав людини, а також Пакті про економічні, соціальні й культурні права. Отже, в міжнародно-правових джерелах також фігурує поняття «достатнє житло». У зазначених документах маємо поняття «достатнє житло», а в програмних документах ООН-Хабітат — «належне житло», і за своєю суттю воно є конкретизованішим у порівнянні з правом надостатнє житло. Поняття «належне житло» включається в ширше, визначене Міжнародним биллем о правах, право на достатнєжитло, і конкретизується воно саме в документах ООН-Хабітат.

Слід погодитися з думкою деяких авторів, що право на достатнє житло включає в себе такі аспекти, як правове забезпечення проживання (гарантування правового захисту від примусового виселення, переслідування та інших погроз), наявність послуг, матеріалів, можливостей та інфраструктури (можливості, що мають важливе значення для здоров'я, безпеки, комфорту та харчування); доступність з точки зору витрат (фінансові витрати будь-якої особи або домашнього господарства, пов'язані з житлом, повинні бути такого розміру, щоб це не загрожувало й не перешкоджало забезпеченню та задоволенню основних потреб [17, с. 88—89].

У той же час, у наукових джерелах відзначається, що достатнє житло передбачає належний захист приватного життя, належну житлову площу, належну безпеку, належні освітлення і вентиляцію, належну базову інфраструктуру й належне розташування стосовно виробничих та інших основних об'єктів, до того ж все це — за помірковану плату [17, с. 87]. Таким чином, поняття «належне житло» та «достатнє житло» в даному випадку майже повністю ототожнюються. У свою чергу, поняття «придатне для проживання житло» є також одним з елементів ширших понять «належне житло» і «достатнє житло».

Слід погодитися з тим, що достатнє житло повинно бути придатним для проживання, тобто воно повинно забезпечувати мешканцям достатній простір захищати їх від холоду, вогкості, спеки, дощу, вітру або інших загроз для здоров'я, ризиків, пов'язаних із незадовільним станом житла, і переносників захворювань [17, с. 88]. Також має бути гарантована фізична безпека мешканців. При цьому необхідним є використання Медико-санітарних принципів житлового будівництва, що були розроблені ВООЗ, в яких житло розглядається як екологічний фактор, найчастіше пов'язаний з причинами захворюваності

Достатнє житло повинно бути доступним для тих, хто має на нього право, а групи, що знаходяться у несприятливому становищі, повинні мати максимально широкий і сталий доступ до адекватного житлового фонду [17, с. 88]. Достатнє житло повинно бути належним. Але ці поняття не тотожні. Достатнє житло має бути також доступним для тих осіб, які мають право на нього.

Звернемося до терміну «придатний». *Придатний* — який можна використовувати, вживати; який відповідає певним нормам [20, с. 603]. Житло, як матеріальне благо, з приводу якого виникають та існують житлові правовідносини, має відповідати державним будівельним нормам і бути зареєстрованим [16, с. 89]. Придатність для проживання людини нового будинку визначається шляхом введення його в експлуатацію новозведеного будинку як житлового.

Щодо застосування в законодавстві поняття «житло, придатне для проживання», слід зауважити таке. Згідно статті 379 Цивільного кодексу України, житлом фізичної особи є житловий будинок, квартира, інше жиле приміщення, призначені та придатні для постійного або тимчасового проживання в них [1]. Таким чином, однією з ознак житла є придатність його для проживання в ньому людини. При цьому, в жодному документі не розкривається поняття та критерії придатності житла. Придатність житла для проживання в ньому людини як один з критеріїв характеристики житла доволі фрагментарно регламентується житловим законодавством України. У цілому, це означає, що житло має відповідати всім будівельним, архітектурним, санітарним, пожежним та іншим нормам, завдяки яким можливе безпечне проживання в ньому людини. Жилі будинки повинні відповідати архітектурно-будівельним, санітарно-гігієнічним, протипожежним, екологічним та іншим нормам і стандартам, що робить ці будівлі придатними для постійного проживання в них громадян [16, с. 91]. Всі ці фактори визначаються безпосередньо в процесі введення житлового будинку в експлуатацію та регламентуються містобудівним законодавством [3]. Відповідно до Закону України «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» від 22 грудня 2006 р. непридатні для проживання будинки — жилі будівлі, які відповідно до законодавства визнані аварійними або ветхими [2]. При цьому, в свою чергу поняття «придатне для проживання житло» як таке, на сьогодні в житловому законодавстві відсутнє.

Наказом Держбуду України від 18 травня 2005 року № 80 було затверджено Державні будівельні норми «Будинки і споруди. Жилі будинки. Основні положення. ДБН В.2.2-15-2005» [5], що поширюються на проектування нових і реконструкцію житлових будинків з умовною висотою до 73,5 м (як правило, до 25 поверхів включно при висоті поверху 2,8 м): одноквартирні та багатоквартирні, у тому числі спеціалізовані квартирні житлові будинки для осіб похилого віку і сімей з інвалідами та гуртожитки. Даним документом, серед іншого, визначаються вимоги до окремих елементів житлових будинків, рівень комфорту квартир та їх параметри, а також санітарно-гігієнічні вимоги, що становлять один з основних елементів змісту поняття «придатне для проживання житло», яке є вужчим відносно понять «належне житло» і «достатнє житло». Так, виконання санітарно-гігієнічних вимог при проектуванні житла здійснюється відповідно до умов фізико-географічного районування території України і включає у себе вимоги до інсоляції, природного освітлення, провітрювання, іонізації та мікроклімату приміщень житлових будинків, захисту їх від шуму, вібрації, електромагнітного і радіоактивного випромінювання. Природне освітлення повинні мати житлові кімнати, кухні, неканалізовані вбиральні, входні тамбури до будинків, сходові клітки і загальні коридори у житлових будинках коридорного типу, а також приміщення громадського призначення в гуртожитках і житлових будинках для осіб похилого віку і сімей з інвалідами. Значна увага приділяється питанням забезпечення при проектуванні норм щодо сміттєвидалення, водопостачання і каналізація, а також опаленню, вентиляції і кондиціонуванню. З точки зору придатності для проживання житлове приміщення (житлова кімната) визначається як опалюване приміщення, розташоване у надземному поверсі, призначене для цілорічного проживання і яке відповідає санітарно-епідеміологічним вимогам щодо мікроклімату і повітряного середовища, природного освітлення, допустимих рівнів нормованих параметрів відносно шуму, вібрації, ультразвуку та інфразвуку, електричних та електромагнітних полів та іонізуючого випромінювання [5].

Висновки. На сьогодні житлове законодавство України перебуває у довготривалій стадії суцільного критичного перегляду з боку законодавчої та виконавчої влади. Викликає занепокоєння поява значної кількості нових законодавчих актів, які регулюють різноманітні аспекти реалізації житлових правовідносин, а також безсистемне внесення змін до чинних кодифікованих норматив-

них актів (зокрема, до Житлового кодексу УРСР, а також до Цивільного кодексу України). У той же час, дотепер не прийнято новий Житловий кодекс України, який відповідав би сучасним українським реаліям, і на необхідності прийняття якого акцентуються сучасні вітчизняні науковці [15]. Слід визнати також той факт, що в основі будь-якої законопроектної роботи, особливо пов'язаної із кодифікацією законодавства, має бути системний підхід до формування певного понятійного апарату, який має застосовуватися в подальшому і при прийнятті інших нормативних актів, прийнятих у розвитку та кодифікованих актів законодавства. При цьому, безумовно, відповідну роботу важко здійснити на якісному рівні, не провівши ґрунтовний аналіз міжнародних нормативних джерел у сфері забезпечення права на належне житло та відповідних понять, які лежать в їх основі. Саме запровадження в сучасне житлове законодавство України таких базових понять, які лежать в основі закріпленого міжнародно-правовими джерелами права на належне житло, сприятимуть не лише підвищенню рівня довіри громадян до влади, але й матимуть конкретну мету: посилення гарантій захисту житлових прав громадян. Вбачається за доцільне з метою уникнення певних складнощів у процесі правозастосовної практики, а також з огляду на певні існуючі вимоги юридичної техніки, при характеристиці одного і того ж правового явища уникати застосування різних термінів (таких як належне житло, достатнє житло, придатне для проживання житло). Виходячи із проведеного аналізу змісту нормативних документів ООН-Хабітат, поняття «належне житло», у порівнянні з терміном «достатнє житло» найповніше відповідає сутності права на житло, що закріплене в інших міжнародно-правових джерелах (зокрема, Міжнародному біллі о правах). Саме цей термін вбачається за доцільне ввести в обіг при оновленні чинного житлового законодавства України, встановивши, що належне житло передбачає наявність за доступну ціну таких житлових умов, які забезпечують невтручання в приватне життя мешканців; їх належну фізичну безпеку; правові гарантії збереження житла; належну житлову площу; фізичну доступність; належне освітлення, опалення та вентиляцію; належні умови і дотримання встановлених норм щодо водопостачання, санітарії та видалення відходів; відповідну якість навколишнього середовища та фактори, що впливають на здоров'я, а також належне та доступне розміщення житла по відношенню до місця роботи та сфери обслуговування.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року № 435-IV // Офіційний вісник України. — 2003. — № 11. — Ст. 461
Tsilivniy kodeks Ukrayini: Zakon Ukrayini vid 16.01.2003 roku № 435-IV // Ofitsiyniy visnik Ukrayini. — 2003. — № 11. — st. 461

2. Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду: Закон України від 22 грудня 2006 р. № 525-V // Відомості Верховної Ради України. — 2007. — № 10. — Ст. 88.
Pro kompleksnu rekonstruktsiyu kvartaliv (mykrorayoniv) zastarilogo zhitlovo-go fondu: Zakon Ukrayini vid 22 grudnya 2006 r. № 525-V // Vydomosti Verhovnoyi Radi Ukrayini. — 2007. — № 10. — St. 88

3. Порядок прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 року №461 // Офіційний вісник України. — 2011. — № 32. — Ст. 1359.
Porvyadok pryinyattya v ekspluatatsiyu zakinchenih budivnitstvom ob'ektiv: postanova Kabinetu Ministriv Ukrayini vid 13 kvitnya 2011 roku № 461 // Ofitsiyniy visnik Ukrayini. — 2011. — № 32. — St. 1359.

4. Правила утримання жилих будинків та прибудинкових територій: Затвердж. наказом Держжитлокомунгоспу від 17.05.2005 № 76. (зарєєстр. у Мінюсті України за № 927/11207// Офіційний вісник України. — 2005. — № 35. — Ст. 2158. Pravila utrimannva zhilih budinkiv ta pribudinkovih teritoriy: zatverdzh. Nakazom Derzhzhitlokomungospu vid 17.05.2005 № 76. (zareestr. V Minvusti Ukrayini za №927/11207 // Ofitsiyniy visnik Ukrayini. — 2005. — № 35. — St. 2158

5. Державні будівельні норми «Будинки і споруди. Жилі будинки. Основні положення. ДБН В.2.2-15-2005»: Наказ Держбуду України від 18 травня 2005 року № 80 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: <http://rada.gov.ua/> Derzhavni budivelni normi «Budinki i sporudi. Zhili budinki. Osnovni polozhennya. DBNV.2.2-15-2005»: nakaz Derzhbudu Ukrayini vid 18 travnya 2005 roku № 80 [Elektronniy resurs] // Ofitsiyniy sayt Verhovnoyi Radi Ukrayini. — Rezhim dostupu: <http://rada.gov.ua/> [Elektronniy resurs] // Ofitsiyniy sait Verhovnoi Radi Ukrainy. — Rezhim dostupu: <http://rada.gov.ua>.

6. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року // Ур. кур'єр від 10.12.2008. — № 232 Zagalna deklaratsiya prav lyudini, pryinyata i progoloshena rezolyutsiyeu 217 A (III) Generalnoyi Asambleyi OON vid 10 grudnya 1948 roku // Ur. kur'er vid 10.12.2008 # 232

7. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод, підписана в Римі 04 листопада 1950 року // Ур. кур'єр. — 17.11.2010 № 215. Konventsiya Radi Evropi pro zahist prav lyudini i osnovopolozhniyh svobod, pidpisana v Rimi 04 listopada 1950 roku // Ur. kur'er. — 17.11.2010 # 215

8. Міжнародний пакт ООН про економічні, соціальні і культурні права, ухвалений резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1966 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй. — Режим доступу: <http://www.un.org> Mizhna rodniy pakt OON pro ekonomichni, sotsialni i kulturni prava, uhvaleniy rezolyutsiyevu 2200 A (XXI) Generalnovi Asamblevi OON vid 16 grudnya 1966 roku [Elektronniy resurs] // Ofitsiyiniy sayt Organizatsiyi Ob'ednanih Natsiy. — Rezhim dostupu: <http://www.un.org>

9. Ванкуверська декларація щодо населених пунктів, ухвалена I Конференцією ООН з населених пунктів у 1976 році (Ванкувер, 1976 рік, Хабітат I) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ООН-Хабітат. — Режим доступу: <http://unhabitat.org> Vankuverska deklaratsiya schodo naselenih punktiv, uhvalena I Konferentsiyevu OON z naselenih punktiv u 1976 rotsi (Vankuver, 1976 rik, HabitatI) [Elektronniy resurs] // Ofitsiyiniy sayt OON-Habitat. — Rezhim dostupu: <http://unhabitat.org>

10. Глобальна стратегія в галузі житла до 2000 року: схвалена Генеральною Асамблеєю ООН у 1988 році [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй. — Режим доступу: <http://www.un.org> Globalna strategiya v galuzi zhitla do 2000 roku: shvalena General-novu Asambleevu OON u 1988 rotsi [Elektronniy resurs] // Ofitsiyiniy sayt Organizatsiyi Ob'ednanih Natsiy. — Rezhim dostupu: <http://www.un.org>

11. Порядок денний Хабітат, ухвалений II Конференцією ООН з населених пунктів у 1996 році (Стамбул, 3-14 червня 1996 року, Хабітат II) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ООН-Хабітат. — Режим доступу: <http://unhabitat.org> Porvadol denniy Habitat, uhvaleniy II Konferentsiyevu OON z naselenih punktiv u 1996 rotsi (Stambul, 3-14 chervnya 1996 roku, Habitat II) [Elektronniy resurs] // Ofitsiyiniy sayt OON-Habitat. — Rezhim dostupu: <http://unhabitat.org>

12. Стамбульська декларація щодо населених пунктів, ухвалена II Конференцією ООН з населених пунктів у 1996 році (Стамбул, 3-14 червня 1996 року, Хабітат II) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ООН-Хабітат. — Режим доступу: <http://unhabitat.org> Stambulska deklaratsiya schodo naselenih punktiv, uhvalena II Konferentsiyevu OON z naselenih punktiv u 1996 rotsi (Stambul, 3-14 chervnya 1996 roku, HabitatII) [Elektronniy resurs] // Ofitsiyiniy sayt OON-Habitat. — Rezhim dostupu: <http://unhabitat.org>

13. Рамковий документ з Глобальної стратегії в галузі житла (Діяльність Програми ООН з населених пунктів, двадцять четверта сесія, Найробі, 15—19 квітня 2013 року [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ООН-Хабітат. — Режим доступу: <http://unhabitat.org> Ramkoviy dokument po Globalniy strategiyi v galuzi zhitla (Diyalnist Programi OON z naselenih punktiv, dvadtsyat chetverta sesiya, Nayrobi, 15-19 kvitnya 2013 roku [Elektronniy resurs] // Ofitsiyiniy sayt OON-Habitat. — Rezhim dostupu: <http://unhabitat.org>

14. *Бернацький М. В.* Правовий режим непридатного для проживання житла // Держава і право. Випуск 53. — С. 395—400. *Bernatskiy M. V.* Pravoviy rezhim nepridatnogo dlya prozhivannya zhitla // Derzhava I pravo. Vipusk 53. — S. 395—400.

15. *Галянтич М. К.* Приватноправові засади реалізації житлових прав громадян в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 — К., 2008. — 29 с. *Galyantich M. K.* Privatnopravovi zasadi reallzatsiyi zhitlovih prav gromadyan v UkraYini: avtoref. dis. ... d-ra yurid. nauk: 12.00.03 — K., 2008. — 29 s.

16. *Галянтич М., Самойленко Г.* Характеристика житла за законодавством України та у практиці Європейського суду з прав людини // Право України. — 2015. — № 4. — С. 88—95. *Galvantich M., Samovlenko G.* Harakteristika zhitla za zakonodavstvom Ukrayini ta u praktitsi Evropevskogo sudu z prav lyudini // PravoUkrayini. — 2015. — № 4. — S. 88—95.

17. *Мойсей Л.* Джерела права на достатнє житло в межах міжнародних норм у галузі прав людини // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юриличні науки. — 2014. — Вип. 1. — С. 86—90. *Movsey L.* Dzherela prava na dostatne zhitlo v mezhah mIzhnarodnih norm u galuzi prav lyudini // Visnik Kiyivskogo natsionalnogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka. Yuridichni nauki. — 2014. — Vip. 1. — S. 86—90.

18. Словник української мови: в 11 т. // АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наукова думка. — 1970—1980. Том 2. 1971. *Slovník ukravinskovi movi: v 11 tomah // AN URSSR. Institut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida.* — K.: Naukova dumka. — 1970—1980. Tom 2, 1971.

19. Словник української мови: в 11 томах // АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наукова думка. — 1970—1980. Том 5. 1974. *Slovník ukravinskovi movi: v 11 tomah // AN URSSR. Institut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida.* — K.: Naukova dumka. — 1970—1980. Tom 5, 1974.

20. Словник української мови: в 11 томах // АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. — К.: Наукова думка. — 1970—1980. — Том 7, 1976. *Slovník ukravinskovi movi: v 11 tomah // AN URSSR. Institut movoznavstva; za red. I. K. Bilodida.* — K.: Naukova dumka. — 1970-1980. — Tom 7, 1976.

21. Електронний ресурс: [<https://www.habitat3.org/the-new-urban-agenda/about>].

VINOGRADOVA H. TERM OF “ADEQUATE SHELTER” IN INTERNATIONAL LEGAL SOURCES LEGISLATION AND UKRAINE

Стаття надійшла до редакції 23.11.15.